

Eerste lezing: GENESIS 35, 16-29

Tweede lezing: 2 TIMOTEUS 2, 8-13

Gemeente van Jezus, onze Heer,

In deze weken in november vindt in veel kerken de herdenking van de overledenen plaats. Soms op zondag Allerheiligen, maar meestal op de laatste zondag van het kerkelijk jaar. Daarom vandaag: Een dramatisch tafereel vandaag uit Genesis. En bij eerste lezing daarvan lijkt het alsof we elkaar vandaag niets anders te meleden hebben dan begrafenissen.

Rachel sterft in haar kraambed.

Ze kwam terecht in een zware moeilijke bevalling.

En terwijl ze daar midden in zat zei de vroedvrouw tegen haar: Wees maar niet bang, het is een zoon. De vroedvrouw had blijkbaar plaatsvervangende angst, dat het een meisje zou zijn, en daar zat in die dagen niemand op te wachten. Nee, het was een jongetje; gelukkig; godzijndank. Een paar seconden later wordt duidelijk dat Rachel stervende is, en nog voor haar dood zegt ze de naam van haar zoon: Benoni, dat is: Zoon van het ongeluk.

Bikkelhard staat er dan meteen achteraan: Maar zijn vader noemde hem Benjamin, dat is: Zoon van de rechterhand.

Geen spoor van respect en liefde voor deze stervende moeder. Jakob trekt de geschiedenis naar zich toe: Benjamin; godzijndank, een zoon.

Dit schriftgedeelte eindigt met nog een drama. Jakob reist terug naar zijn vader, in de buurt van Hebron, en zijn vader Isaäk was inmiddels hoogbejaard geworden. Dan sterft de oude Isaäk, der dagen zat, staat er, en Esau en Jakob begraven hem daar.

Twee sterfgevallen in het leven van Jakob: Zijn geliefde Rachel en zijn oude vader.

En Jakob zal verscheurd zijn door het verlies van deze beiden.

Zoals altijd gaat de levensweg van Jakob langs hoogtepunten van eenheid en langs dieptepunten van verscheuring.

Luisterend naar deze drama's zou je kunnen zeggen: de dood brengt de levenden dichter tot elkaar. Ja, meestal is dat zo. Als een geliefde sterft, dan trekken de levenden naar elkaar toe, houden elkaar in liefde vast, op dit moeilijke moment.

We zien dit waarheid worden in de dood van de oude Isaäk. De dood van hun vader brengt de broers Esau en Jakob weer bijeen, en samen zorgen ze voor een eerbiedige begrafenis. De broers zijn weer even met elkaar verenigd. Net als twintig jaar geleen, toen ze onder tranen hun verleden hadden begraven. Zo zijn ze nu weer even een met elkaar.

De realiteit gebiedt echter dat ze straks weer gescheiden wegen moeten gaan, ieder op eigen grondgebied. Om mogelijke nieuwe conflicten uit de weg te gaan.

En toch: De dood verenigt de levenden.

Het graf van Isaäk in Hebron is tot op de dag van vandaag een heilige en omstreden plek.

Ook het graf van Rachel is tot op de huidige dag een gebedsplek. Rachel werd gewoon langs de weg begraven. Symbolisch zou je denken. Ze ligt begraven langs dezelfde weg,

tussen Jeruzalem en Bethlehem, waarlangs later haar zoon Jozef zal worden weggevoerd naar Egypte. En Rachel is de geschiedenis ingegaan als de ontroostbare. Altijd weer zal ze vanuit haar graf wenen over haar kinderen en over de kinderen Israëls. Rachel weigert zich te laten troosten.

Net als Jakob, die ook weigert zich te laten troosten, als hij denkt dat zijn zoon Jozef omgekomen is. Rachel en Jakob weigeren zich te laten troosten. Wat betekent dat? Welke boodschap ontvangen we daarin?

Eerst wil ik even ingaan op dat thema: De dood verenigt de levenden.

Vaak ervaren we dat dat waar is. Wanneer de dood toeslaat, delen we verdriet en zorgen, houden elkaar vast.

Maar het omgekeerde komt helaas ook voor: Dat de dood de levenden uit elkaar drijft en tot elkaars vijanden maakt. Ik zal nooit vergeten hoe twee zonen tijdens de begrafenis van hun vader al begonnen te twisten over de erfenis, zoals ik beleefde op de begraafplaats in Zwaagwesteinde, jaren geleden. En vaker tref ik verscheurde families die nog verder verscheurd raken als het ouderlijk huis verdwenen is.

Als we zo samen wat mijmeren over de ontroostbare Rachel en Jakob, over de tweedracht en de verscheurdheid, dan lijkt het alsof de dood allesbepalend is in het leven.

En er zijn periodes dat ik dat inderdaad zo voel. Als ik terug denk aan de dood van geliefden, dan komt er van binnen niet alleen een gevoel van ontroostbaarheid, maar ook altijd een gevoel van woede; woede om de ziektes die mensen het leven kosten, woede om het leven dat in de bloei gebroken wordt. De dood lijkt allesomvattend.

Zo ziet de schriftlezing er ook uit: Het begint met de dood van Rachel en het eindigt met de dood van Jakob. de dood lijkt allesomvattend. Maar tussen die beide drama's in het centrum van de tekst staan de namen van de vrouwen en de zonen van Jakob. M.a.w. centraal staat het leven dat door gaat van generatie op generatie.

Het lijkt alsof we elkaar niets anders te melden hebben dan begrafenissen, maar juist bij een dode staat ons het hele leven in éé'n seconde voor de geest. Juist dan beseffen wij de hoogte en diepte van het leven. Juist bij begrafenissen worden dingen gezegd, die al veel eerder gezegd hadden moeten worden. Juist bij een dode worden tranen geschreid, die al veel eerder vergoten hadden moeten worden.

Midden in dit leven zijn wij door de dood omvangen; maar geloviger zeggen wij: De dood is om ons heen, maar wij kiezen voor het leven. Omdat God de God van het Leven is.

Geslachten gaan, geslachten komen, de een te vroeg, de ander te laat, niemand op tijd, God laat zich zien, en nodigt ons uit Hem te beminnen, zolang wij adem hebben. Het uur van de dood is ook het uur van de waarheid.

Handwritten note: *Handwritten: want, bekering + lieggenissen*

En achtereenvolgens klinkt in Genesis de dood van de afgoden, vervolgens de begrafenis van de naam van Jakob, die Israël zal heten, dan de begrafenis van Deborah en van Rachel en van Isaäk. Het zijn graankorrels in de velden van Juda. Hun graven zijn een bericht aan de levenden.

Het heilige land is gemarkeerd met stenen en monumenten voor de doden. Geen woestijn meer, maar een land getekend door het leven en de dood van de kinderen van Abraham. Het is een land van merkpalen en mijlpalen. En de levenden kunnen die merkstenen en gendekplaatsen volgen en de levende kan zijn les leren.

Iedere stap die je doet door het land van levenden iedere stap kun je weer een keuze maken voor God. Je kunt wenen bij de treureik van Deborah. Je kunt God loven bij het graf van Izaäk. Je kunt vanuit Bethel Gods weg kiezen. Men kan weigeren zich te laten troosten. Men kan dat alles doen, totdat het licht opgaat over de wereld, het licht van Gods wet van liefde, *en Hem Christus (Liefde) beaamt.*

Wij kunnen wegen gaan die van God zijn, wandelend door het leven zien wij kleine straatjes licht, en horen wij een zachte stem spreken: Vrees niet, sta op, ik ben met je. De doden hebben niets te kiezen, maar de levenden kunnen kiezen voor het leven.

En in dat leven vraagt God ons Hem te beminnen. Hem te beminnen door verzoening te zoeken boven de graven. God beminnen door het overwinnen van tweedracht. God beminnen door je naaste te beminnen, ja zelfs je vijand. Want van God ontvangen wij een diepe genezende liefde, en zo mogen wij leven, met een genezende liefde die van ons weer uit gaat. *no. mogelijk*

Zelfs als ik ga door een dal van diepe duisternis ik vrees geen dood want Gij zijt bij mij. Gods genezende liefde is de balsem op de wonden die geslagen worden door de dood. En zijn trouw door de geslachten heen is een levensbron voor onze zielen. Bethel, God is aan deze platts. Dat uit te roepen is een geloofsbelijdenis.

Voor de kinderen van Isaäk geldt: Wat men ook is, men zal een zoon van Israël moeten worden, daar in dat land.

En voor de mensenkinderen geldt, wij moeten kind van God worden, in dit land der levenden. God loven met je stem en met je instrument. Zelfs als je hart gebroken is.

De dood is een bericht aan de levenden, zoals ook de dood van Jezus een bericht is aan de levenden. Hoe heeft zijn dood tweedracht gezaaid onder de mensen. Wat hebben we gedaan met zijn dood? We hebben er een leerstuk van gemaakt, dat als wig diende tussen de gelovigen, tussen de kerken. Wij hebben elkaar de vrijheid ontnomen om te wandelen met God. We hebben de verkettering uitgevonden en geweigers de minste te willen zijn. Over het graf van Jezus heen, hebben we vijandschap beleden, en zijn we in hoogmoed als christenheid naaqst God gaan staan.

Godzijdank dat er nu en tijd is, in onze dagen, dat we herontdekken de wet van de vrijheid, de hoogste wet, naar de brief van Jacobus. De vrijheid om te leven voor Gods aangezicht, en in genezende liefde met elkaar. Ook in de vrijheid van het geloof, het geloof in de Eeuwige, die alles wil geven om de wereld beminnenswaardig te maken.

Hierbij passen grote woorden uit de brieven: Indien wij met Christus gestorven zijn, zullen wij ook met Hem leven. Indien wij ontrouw zijn, hij blijft ons trouw. De liefde door Jezus belichaamd is de liefde van God, die de dood overwint, doordat de dood in Gods ogen slechts een kleine vlek is in het eeuwige leven. Wij zullen met God leven. In dit leven en in het nieuwe leven. En altijd vanuit de kracht van de genezende liefde.

Wij zullen ernaar streven dat de dood ons inderdaad verenigt, en we mogen medelijden hebben met hen die de dood als een aanleiding zien om de naaste te haten. Liefde is de kracht van het leven.

Maar de beweging van de liefde is nooit een populaire beweging geweest, en zal dat misschien in deze wereld ook niet worden. Het valt de mensen moeilijk om elkaars broeders en zusters te zijn. Maar als je de liefde niet aanvaardt, dan kun je niet leven, dan kun je alleen maar jezelf en anderen vernielen.

In het land van de levenden zijn door de eeuwen heen merkstenen gelegd, die ons berichten dat Gods trouw onvergankelijk is, wat mensen ook verzinnen. Maar dat onslaats ons niet van de opdracht om iedere minuut te kiezen voor het leven.

Als wij begrafenissen zien in onze herinneringen, dan kunnen we soms meegesleept worden in diepe emoties. We weigeren ons te laten troosten. Als hopelozen. Maar wie een begin maakt met zich te laten troosten, die heeft het leven weer ontdekt.

Waarom willen mensen zich niet laten troosten? Uit eigen ondervinding kan ik dit zeggen. Toen mijn therapeut mij kortgeleden terugbracht naar de dood van mijn moeder, toen voelde ik dat diepe verdriet, maar kon het moeilijk laten zien. Je tranen wegslikken. Waarom? Ten diepste durfde ik de tranen niet toe te laten, omdat ik bang was, haar opnieuw te zullen verliezen. En omdat ik haar niet wilde vergeten, weigerde ik mij te laten troosten.

Wie zich laat troosten, die hervindt het leven weer.
En die hervindt krachten van genezende liefde.

En wie wandelt langs de tekenen van God in deze tijd, die is bereid om te kiezen voor het leven, door God gegeven. En die durft ook te kiezen voor de bescherming van het leven. En die durft wegen van God te kiezen, niet alleen in mooie woorden, maar ook en juist in verzoenende gebaren.

Of in de woorden van de Amerikaan James Baldwin: 'Ik ben van de preekstoel geklommen om het evangelie te brengen onder de mensen.'

Torah en Evangelie roepen ons daartoe op. Doe dit en gij zult leven, zegt God bij de gave van de Tien Geboden.

Ik bidt en hoop dat wij allen met Gods hulp het leven weer zullen hervinden, en dat God ons leidt op de weg naar het eeuwige leven. Mensen die zich zingend laten troosten, en elkaar helpend genezen, mensen van het tijdelijke, maar nooit los van God, de Eeuwige. Die God behoeft ons.

AMEN